

Dětské představy Boha — I. Mezinárodní komparativní výzkum

Stanislav Pientak¹

Stručný popis

Téma výzkumu: Modlitba, původ světa, omnipresence, omniscience, omnipotence, svatost, věčnost a věrnost Boží, Bůh jako pečovatel a ochránce, antropomorfní představy Boha, Boží odpuštění, odpuštění bližním.

Název výzkumné zprávy: Dětské představy Boha I. Mezinárodní komparativní výzkum.

Rok terénního sběru dat: 2000.

Rok výzkumné zprávy: 2001.

Technika sběru dat: dotazníkové šetření.

Výběrový soubor: žáci 1., 3. a 5. ročníku základní školy. V 1. a 3. ročníku jsou čtyři třídy a v 5. ročníku je jich pět. V každém ročníku je jedna mezidenominační třída s křesťanským programem vyučování.

Velikost: 285 respondentů.

Charakteristika: Kvótní výběr.

Zadavatel: katedra křesťanské výchovy Pedagogické fakulty Ostravské univerzity ve spolupráci s Concordia University River Forest, Illinois USA.

Řešitelské pracoviště: Fakultní 6. základní škola v Třinci.

Klíčová slova: Bůh, modlitba, stvořit, všudypřítomný, vševedoucí, všemohoucí, odpuštění versus pomsta, svatý, věčný, věrný, pečovat, chránit, jako člověk versus zcela odlišný.

Výzkum se zabývá:

1. vlivem náboženské výchovy na představy o Bohu (děti ve třídách s křesťanským programem vyučování a ostatní),
2. vlivem rodinné výchovy na přirozený zájem o Boha (porovnání odpovědí žáků nižších a vyšších ročníků),
3. vlivem náboženských názorů na morální postoje,
4. komparací názorů na Boha podle uplatňování víry (modlitba dětí),
5. komparací dětských představ Boha s biblickým učením,
6. porovnáním dětských představ Boha v České republice s výsledky stejného výzkumu na církevních školách Luterské církve Missouri synody ve Spojených státech (Concordia University).

Předběžné hodnocení

Výsledky výzkumu ještě nejsou kompletně vyhodnoceny, avšak z přiložené kategorizace odpovědí k čtyřem obrázkům lze vyčíst značný rozdíl v pochopení věroučných otázek mezi žáky s rozšířeným programem křesťanské výchovy a žáky ostatních tříd. Problém odpuštění v myslích dětí hraje podle tabulky č. 5 mnohem větší roli u žáků křesťanských tříd, než u ostatních. Porovnání podle modlitební praxe ukazuje, že v prvním ročníku z nikdy nemodlících se dětí

¹(katechet@dynami.osu.cz) Katedra křesťanské výchovy, Pedagogická fakulta OU v Ostravě, Dvořákova 7, 701 03 Ostrava 1

nikdo nevedl „Vězeň se modlí, aby mu Bůh odpustil“, z pravidelně se modlících žáků tuto odpověď uvedlo 1,12% a někdy se modlících 2,25%. Ve třetím ročníku poměr alespoň někdy se modlících k nemodlícím se nikdy je v této otázce vyrovnaný 2,17% + 6,52% oproti 8,69%, avšak v pátém ročníku se výsledky opět velmi liší v neprospěch nemodlících se dětí 4,80% + 24,03% oproti 10,57%.

Dosavadní výsledky šetření „Dětské představy o Bohu“ jsou inspirativní pro využití náboženské výchovy jako významného fenoménu pro duchovní zrání lidské osobnosti.

Příloha - tabulky

Obecná kategorizace odpovědí, která se jednotlivých položek upřesňuje:

0- Správná odpověď.

1-4- alternativní odpovědi.

5- různé, ale přijatelné odpovědi.

6- Jen ANO.

7- Jen NE.

8- Nepřijatelné, nepochopení otázky.

9- Žádná odpověď, „nevím“.

10- Popření existence Boha.

1. tabulka k obrázku - Odkud pochází svět? (Stvořitel)

Kategorie:

0- Bůh, Stvořitel.

1- Ježíš.

2- Příroda.

3- Vyvinul se.

4- Někdo ho stvořil.

Kategorie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.A-C	33	2	21	2	0	8	0	0	2	1	0
1.D	14	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
3.A-C	25	0	19	12	0	4	0	0	1	16	0
3.D	9	0	4	0	0	0	0	0	1	9	0
5.A-D	29	0	25	12	0	9	0	0	1	9	0
5.E	18	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0
Součet bez KT	87	2	65	26	0	21	0	0	4	26	0
Součet KT	41	2	7	0	0	0	0	0	0	11	0
Součet	128	4	72	26	0	21	0	0	4	37	0

2. tabulka k obrázku - Může muž v letadle uletět Bohu? Proč? (Omnipresence)

Kategorie:

1- Téma omnipresence Boha; zahrnuje „vidí skrz“, vidí všude“.

2- Bůh je přítomen v letadle, na obloze atd. bez aspektu „omni“; muž nemůže letět do nebe.

3- Omniscience.

4- Omnipotence.

Kategorie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.A-C	12	18	0	1	0	24	1	2	10	0	2
1.D	11	1	0	0	0	7	0	0	0	0	0
3.A-C	20	7	0	5	0	19	0	14	0	1	11
3.D	6	1	0	3	0	3	0	2	0	0	0
5.A-D	31	18	1	4	0	13	1	4	0	2	11
5.E	16	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Součet bez KT	63	43	1	10	0	56	2	20	10	3	24
Součet KT	33	3	0	3	0	11	0	2	1	0	0
Součet	96	46	1	13	0	67	2	22	11	3	24

3. tabulka k obrázku - Může tato dívka utajit své tajemství před Bohem? Proč? (Omniscience)

Kategorie:

0- Téma omniscience.

1- Bůh může vidět, slyšet, číst myšlenky (schází aspekt „omni“).

2- Omnipotence. Ne, protože se to nesmí.

3- Omnipresence.

4- Ano, tajemství má být zachováno. Dábel ji může pokoušet, aby to neřekla Bohu.

Kategorie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.A-C	20	26	0	0	4	13	1	0	4	0	1
1.D	10	5	0	0	2	2	0	0	0	0	0
3.A-C	20	14	0	1	10	4	6	16	1	1	4
3.D	8	5	0	0	0	0	0	2	0	0	0
5.A-D	37	16	0	0	12	6	3	5	1	1	4
5.E	12	5	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Součet bez KT	77	56	0	1	26	23	10	21	6	2	9
Součet KT	30	15	0	0	2	2	0	4	0	0	0
Součet	107	71	0	1	28	25	10	25	6	2	9

4. tabulka k obrázku - Co asi dělá tento muž ve vězení? Proč? (Odpuštění)

Kategorie:

0- Modlí se o odpuštění. Odpuštění je klíčový element.

1- Modlí se o Boží pomoc, aby vedl čistý život, nebo aby se polepšil.

2- Modlí se, aby se dostal z vězení.

3- Pouze „modlí se“.

4- Odpykává trest, udělal něco špatného.

5- Přemýšlí, jak by mohl utéct.

Kategorie	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.A-C	2	0	41	9	4	14	0	0	0	0	0
1.D	1	0	11	6	0	1	0	0	0	0	0
3.A-C	13	0	20	23	10	6	0	1	1	3	0
3.D	3	1	2	5	4	0	0	0	0	0	0
5.A-D	31	0	18	23	9	4	0	0	0	0	0
5.E	11	3	1	2	2	0	0	0	0	0	0
Součet bez KT	46	0	79	55	23	24	0	0	0	0	0
Součet KT	15	4	14	13	6	1	0	0	0	0	0
Součet	61	4	93	68	29	25	0	0	0	0	0

5. tabulka:

Poměr odpovědí „Vězeň se modlí, aby mu Bůh odpustil“ k celkovému počtu respondentů (4. položka s obrázkem)

	křesťanská třída	ostatní třídy	celkem
1. ročník	19:1 (5,26%)	70:2 (2,85%)	89:3 (3,37%)
3. ročník	15:3 (20,00%)	77:13 (16,88%)	92:16 (17,39%)
5. ročník	19:11 (57,89%)	85:31 (36,47%)	104:42 (40,38%)
Celkem	53:15 (28,30%)	232:46 (19,82%)	285:61 (21,40%)

6. tabulka:

Procento respondentů (v závorce počet), kteří uvedli „Vězeň se modlí, aby mu Bůh odpustil“ podle modlitební praxe

	modlí se: ráno, večer a před jídlem	někdy	nikdy	odpovědi „Vězeň se modlí, aby mu Bůh odpustil“
1.r. křesť. tř. (19)	5,26% (1)	0% (0)	0% (0)	5,26% (1)
1.r. ostatní tř. (70)	0% (0)	2,85% (2)	0% (0)	2,85% (2)
1.r. celkem (89)	1,12% (1)	2,25% (2)	0% (0)	3,37% (3)
3.r. křesť. tř. (15)	0% (0)	20,00% (3)	0% (0)	20,00% (3)
3.r. ostatní tř. (77)	2,59% (2)	3,89% (3)	10,38% (8)	16,88% (13)
3.r. celkem (92)	2,17% (2)	6,52% (6)	8,69% (8)	17,39% (16)
5.r. křesť. tř. (19)	26,31% (5)	31,57% (6)	0% (0)	57,89% (11)
5.r. ostatní tř. (85)	0% (0)	23,52% (20)	12,94% (11)	36,47% (31)
5.r. celkem (104)	4,80% (5)	24,03% (26)	10,57% (11)	40,38% (42)
Suma (285)	2,80% (8)	11,92% (34)	6,66% (19)	21,40% (61)